

Lausunto 17.11.2020 Opetus- ja kulttuuriministeriö

Lausuntopyyntö 19.10.2020 VN/18285/2020

Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty ry lausunto hallituksen esityksestä varhaiskasvatuslain muuttamisesta.

Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty ry kannattaa pääosin hallituksen esitystä varhaiskasvatuslain muuttamiseksi.

Henkilöstön mitoitus, suhdeluku ja pätevyysvaatimukset

Päiväkodin henkilöstön mitoitusta koskeva poikkeamispykälä on käytännössä aiheuttanut paljon tulkintaepäselvyyksiä. Olemme samaa mieltä esityksen perusteluiden kanssa siitä, että mitoituksesta poikkeaminen vaarantaa varhaiskasvatuksen laadun, eikä se ole lapsen edun mukaista. Pykälän tarkentaminen on askel oikeaan suuntaan. Olemme kuitenkin huolissamme siitä, etteivät nyt esitetyt toimet ole riittäviä toteuttamaan varhaiskasvatuksen tavoitteita, mm. turvallista varhaiskasvatusympäristöä ja mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita.

Laadukas ja turvallinen varhaiskasvatus edellyttää riittävää kasvatushenkilöstöä - kaikkina toimintapäivinä, koko päivän ajan ja kaikissa lapsiryhmissä. Henkilöstön mitoitus tulisi laskea lapsiryhmäkohtaisesti, eikä nykyiseen tapaan päiväkotikohtaisesti kerran päivässä. Suhdeluvun toteutumisessa tulisi myös huomioida vain tosiasiallisesti lapsiryhmässä läsnä oleva henkilöstö.

Jyтын vuonna 2018 tekemässä jäsenkyselyssä kävi ilmi, että sijaisia otetaan vain harvoin. Kyselyyn vastanneista 379 varhaiskasvatuksen ammattilaisesta vain 11 %:ia vastasi, että sijainen otetaan kaikkiin poissaoloihin. Jäseniltä kysyttiin myös työn henkisestä kuormittavuudesta viimeisen vuoden aikana. Suurimmat kuormituksen johtavat syyt varhaiskasvatuksen parissa työskenteleville olivat liian suuri työmäärä ja liian vähäiset henkilöstöresurssit.

Henkilöstöresurssien riittävyyden vuoksi olisi myös syytä arvioida henkilöstön kapenevien pätevyysvaatimusten tarkoituksenmukaisuutta. Entiseen verrattuna vuoden 2018 varhaiskasvatuslaki luo siirtymäajan päättyessä koulutuksellisia kapeikkoja nykyiselle henkilöstölle, joka ei ole tarkoituksenmukaista nykyisessä resurssipulassa. Varhaiskasvatuslain mukaan perhepäivähoito on osa varhaiskasvatusta, mutta perhepäivähoitajia ei kuitenkaan katsota päteväksi työskentelemään varhaiskasvatuksen lastenhoitajana. Tämä olisi myös yksi hyvä ratkaisu resurssipulan helpottamiseksi.

Esityksessä on myös pohdittu osa-aikaisia hoitolapsia koskevan 1/13 suhdeluvun poistamista. Jyty kannattaa ideaa erilaisen suhdeluvun poistamisesta. Muutos olisi lasten edun mukainen ja helpottaisi laadukkaan, lapsille tasapuolisen varhaiskasvatuksen tuottamista.

Jyty ehdottaa myös, että alle 3-vuotiaiden ryhmissä kaksi kasvattajaa kolmesta tulisi jatkossakin olla varhaiskasvatuksen lastenhoitajia. Laadukkaat varhaiskasvatuspalvelut pienille lapsille edellyttävät ikäryhmän tarpeen mukaisen lastenhoitajaresurssin käyttämistä. Tämä henkilöstörakenne on kustannustehokas ja tarkoituksenmukainen, eikä aiheuta työnantajille kohtuutonta vaikeutta rekrytoida pysyvää ja sitoutunutta henkilökuntaa.

Henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus epäkohdista

Varhaiskasvatuslain tavoitteiden toteutuminen edellyttää, että mahdolliset epäkohdat ilmoitetaan ja korjataan viipymättä. Henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus epäkohdista on tärkeä uudistus. Esityksessä on hyvin huomioitu käytännön osalta se, että menettelyohjeet on laadittava kirjallisena ja pidettävä julkisesti nähtävillä. Hyvää on myös se, että ilmoituksen tehneelle henkilölle on ilmoitettava toimenpiteistä, joihin ilmoituksen perusteella on ryhdytty. Esityksen perusteluissa ei tosin ole käsitelty missä aikarajoissa säännöksen tarkoittama ”kohtuullisuus” täyttyy. Kirjalliseen ilmoitukseen olisi myös kohtuullista edellyttää vastauksen saamista kirjallisesti.

Esityksen perusteluiden mukaan ilmoitusvelvollisuus koskisi varhaiskasvatuksen toimipaikan henkilöstömitoitukseen laskettavaa kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä työskentelevää henkilökuntaa. Lapset ovat erityinen kohderyhmä, joka ei itse osaa tuoda ilmi epäkohtia. Ilmoituksen tekeminen olisi perusteltua olla mahdollista koko varhaiskasvatuksen toimipaikan henkilöstön osalta (esim. lapsen/lapsiryhmän avustajat).

Toimiva ilmoitusmenettely vaatii selkeää menettelyä, mutta myös ilmoittajaa hyvin suojaavaa vastatoimien suojaa. Esityksen perusteluissa ei ole tuotu esiin mitkä vastatoimien suojan rikkomisesta seuraa. Seuraamukset toisivat uskottavuutta kiellolle. Pääkaupunkiseudun varhaiskasvatustoiminnassa on vuokratyövoiman käyttö suhteellisen tavallista. Vuokratyöntekijöillä on todennäköisesti korkea kynnys ilmoittaa havaitsemistaan asiakkaan varhaiskasvatustoiminnassa ilmenneestä epäkohdasta. Vastaava tilanne voi myös olla määräaikaisena toimivan työntekijän kohdalla. Jyty ehdottaa anonyymien ilmoitusten mahdollistamista, koska se laskisi kynnystä ilmoittaa havaituista epäkohdista ja se myös helpottaisi henkilöstön huolta mahdollisista vastatoimista.

Ilmoitusvelvollisuuden täyttäminen tulisi huomioida lieventävänä seikkana mahdollisia rikosoikeudellisia vastuita arvioitaessa. Henkilöstön ilmoitettua epäkohdista esimerkiksi varhaiskasvatusympäristön turvallisuudessa (esim. pihan portti on liian matala), on vastuu kyseisen puutteen mahdollisesti aiheuttamasta vaaratilanteesta siirryttävä täysimääräisesti ilmoituksen vastaanottaneelle taholle. Nykyisin henkilöstö voi viime kädessä joutua tuomituksi korvauksiin heitteillepanosta, kun lapsi karkaa leikkipihalta jo ilmoitetun turvallisuuspuutteita omaavan portin kautta.

Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty ry

Maija Pihlajamäki

Marja Lounasmaa

Puheenjohtaja

Edunvalvontajohtaja

Lisätietoja: Anniina Kannelsuo, Työmarkkinalakimies, anniina.kannelsuo@jytyliitto.fi